“İkincil” Üretim Faktörü Olarak Addedilen Kadının Kalkınmadaki Rolü: Tra2 Üzerine Araştırma

The Role of Women on the Economic Development as the “Secondary” Production Factor: An Analysis on Nuts-2

Ph.D. Candidate Ülçay Ecenur Avcı (Erzincan University, Turkey)

Ph.D. Candidate Aslı Cansın Doker (Erzincan University, Turkey)

Abstract

In underdeveloped societies, in both the reflection of the limitations on the position of women in social life, as a result of business life is also restricted. However, optimum use of production factors is essential at the forefront of the elements of sustainable development. The reflections of economic exclusion of women are the increase of dependency and the deepening of poverty. According to data, it is observed that labor force participation rates of women in Turkey are relatively inadequate and unbalanced. Women are not able to participate in employment because of low education, professional skills and qualifications, etc. and therefore are more exposed to poverty and social exclusion risk. Moreover, global economic crises in Turkey and similar countries are accompanied by a high unemployment rate resulting from the shrinkage of the markets. On the other hand, new emerging micro-entrepreneurship, which began in Turkey, which counts more than 8 million poor women for "a contribution to the family income," but in fact it is seen as a way to stay alive. Through this initiative developing self-esteem of women, family and community is growing in reputation. Additionally, quality of the human capital, which is the most important source of the countries, passes through the family institution. In the study, social policy will be made by subjecting micro-credits to comparative analysis of regional development, poverty, nature of women's employment and role of women in social life in the light of face-to-face interviews on five families using micro-credit and data on poverty in NUTS-2.

1 Giriş

Mikro kredi, düşük gelirli insanların yaşamlarını idame ettirebilmeleri, kendi işletmelerini kurmaları veya kurulu işlerini geliştirmeleri için verilen küçük miktarlı bir kredi programıdır (Erdoğan, 2002). Günümüzde, ülkemizde ve tüm dünyada mühim bir sorun teşkil eden yoksulluk ve yoksullukla mücadele salt sosyal politikalarla baş edilemeyecek duruma varmış, yeni çözüm arayışlarıyla birlikte mikro kredi programları gündeme gelmiştir. Güven odaklı, teminat göstermeksizin ve kefilsiz küçük sermaye şeklindeki mikro kredi, bireyin kendi kaderini tayin hakkı (self determinasyon ilkesi) çerçevesinde kendi isteği ve çabasıyla kişinin içinde bulunduğu durumdan kurtulabilmesi için etkin bir yoldur. Uygulama şartları uyarınca önce 5 ile 8 kişilik gruplar oluşturulur, gruptaki kişiler birbirlerinin kefil olmaktadır. Kredi geri ödemesi haftalık taksitlerle yapılmakta olup, fazladan ödenen para kumbara sistemi ile kenarda birikmekte, ihtiyaç halinde kişinin kredi taksiti oradan ödenmektedir. Bununla birlikte mikro kredinin en önemli farkı krediyi alan kişinin başladığı ekonomik faaliyetin sürekliliğinin sağlanması amacıyla kredi geri ödemeleri konusunda ısrarcı ve kararlı olunmasıdır.

Mikro kredi uygulaması hem kadın hem erkek emeğini destekleme, yeni girişimciler yaratma amaçlı görülse de, Dünya’da ve ülkemizde mikro kredi sağlayan organizasyonların amaçlarına bakıldığında çoğunlukla “kadınları güçlendirme” söylemi dikkat çekmektedir (Balkız, 2013). Bu söylemin alt metninde yatan pek çok sosyal ve kültürel unsur vardır. Patriyarkanın hakim olduğu geleneksel aile yapılarında kadın sadece yemek, temizlik, çocuk bakımı gibi günlük rutin işleri yapan ve evine bakan bir birey olarak addedilmektedir. Hane içerisinde gelir getiren üretici unsur baba yani erkektir. Dolayısıyla babanın haneye gelir getirememesi durumundan da ilk etkilenecek olan kişi anne yani kadındır. Kadın erkeğe bağımlı hale gelmiş, erkek eve gelir getiremediğinde ya da kadına bu gelirden vermediğinde hane içindeki pek çok sorumluluğu yüklenen kadın yoksulluğu mikro bazda en çok hisseden birey haline gelmiştir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve valilikler aracılığıyla verilen sosyal yardımlar yoksulluğu ortadan kaldırmaya yönelik kalıcı çözüm geliştirmekten oldukça uzak olup bireyi devlete bağımlı hale getirmektedir. Bununla birlikte, verilen yardımlar kişiye girişimcilik anlamında herhangi bir katkı sunmamakta, bireyin “günü kurtarmasına” yardımcı olmaktadır. Mikro kredi sistemi kadın emeğinin değerlendirilmesi ve kadın yoksulluğunun azaltılması açısından etkin bir hizmet modeli olarak karşımızda durmaktadır.

“Kadınları ekonomik hayatın içine sokarak bağımsız kazanç elde etme kapasitelerini arttırmayı hedefleyen program, bu yolla kadınların aile içi konumlarında değişim olacağını varsaymaktadır. Kredi ve borçluluk ilişkisi çerçevesinde gruplar halinde organize olan kadınların, kolektif bilinçlerinin ve kolektif eylem kapasitelerinin artacağı, nihai olarak da toplum içinde sosyo-ekonomik ve politik açıdan güçlenecekleri ileri sürülmektedir.” (Balkız, 2013).

Mikro kredi uygulamaları yoksullukla mücadelede bireysel bazda mühim bir silah olup toplumsal anlamda da olumlu etkiler yaratabilmektedir. Mikro kredi ile birlikte kendi işletmesini kuran, var olan işletmesini büyüten ve geliştiren pek çok kadın bulunmaktadır. Kendi emeğinin karşılığını alan kadının toplumdaki statüsü olumlu yönde değişmekte, bu gelişme hem bireysel bazda kadını güçlendirmekte hem de toplumsal kalkınmaya katkı sağlamaktadır. Ayrıca yeni işletmelerin açılması yeni iş olanakları yaratmakta, işsizliğin azaltılmasına katkı sağlamaktadır. Kadın girişimciliğin tanımını araştırırken birçok tanımla karşılaşılacaktır. Her yazarın kendi tanımı bulunmaktadır. Yeni gelişen bir kavram olduğu için tanımlar birbirinden kopuktur. Genellikle, Batı’da kadın girişimci kavramı üst yönetimde çalışan kadınlar veya bağımlı çalışmaktan hoşlanmayıp kendi işini kuranlar için kullanılırken Doğu ülkelerinde geçim yükü yüzünden çalışmak zorunda kalan kadınlar için kullanılmaktadır. Geleneksel düşünce sistemine göre kadının yeri evidir ve alışılmış görev kocasının eşi, çocuklarının annesi olmaktır. Ancak bu role sanayileşme ve kentleşme ile birlikte yeni sosyal roller eklenmiştir. Bu gelişmelerin sonucu olarak, kendi işinin sahibi olmayı isteyen kadın girişimciler ortaya çıkmıştır (Şahin, 2010).

“Piyasa ekonomisi içinde, kendi işinin sahibi olan, tek başına çalışan ya da yanında işçi çalıştıran, mal ve hizmet üretip satan, kredi kaynaklarını sağlayan, işle ilgili acil problemlerin üstesinden gelebilen, yeni koşullara adapte olabilen ve alanında deneyim sahibi olmaya çalışan kadın; kadın girişimci olarak tanımlanmaktadır” (Çelebi, 1993:18).

Girişimcilik, üretim faktörlerini cesaretle bir araya getirme, risk alma anlamına gelmektedir. Kendi mesleğini yapan kadınlar ise eğitimi aldıkları alanlarda çalışmadıklarından girişimci olarak sayılmamaktadırlar (Özdevecioğlu ve Çelik, 2000). Tanımsal olarak kadının girişimci olabilmesi için 6 temel kriterden söz edilmektedir (Tablo 1).

1	Ev dışı bir mekanda, kendi adına kurduğu bir veya birkaç işyeri olan
2	Bu iş yerinde tek başına veya istihdam ettiği diğer kişilerle birlikte çalışan veya ortaklık kuran,
3	Herhangi bir mal veya hizmetin üretilmesiyle ilgili faaliyetleri yürüten, bu mal veya hizmetin dağıtım, pazarlama ve satışını yapan/yaptıran,
4	İşle ilgili olarak iletişime geçmesi gereken kişi, örgüt, kurum ve kuruluşlarla kendi adına ilişki kuran,
5	İş sürecinin örgütlenmesi, mal ve hizmet üretiminin planlaması, işyerinin işletilmesi, kapatılması veya işin geliştirilmesi konusunda kendisi karar veren,
6	İşinden elde ettiği kazancı yatırım ve kullanım alanları üzerinde söz sahibi olan girişimci kadındır

Tablo 1. Kadın Girişimci Kriterleri (Ecevit, 1993; Arat, 1993).

Batı kültüründe kadın girişimci, eğitim alarak iş hayatına girmiş, yaptığı işten tatmin olmayarak kendi işini kurup yöneten kişiye denirken; az gelişmiş ülkelerde bir şey alıp satmakla sınırlı kalmış, gelişmekte olan ülkelerde ise bir şey alıp satan, birkaç kişi çalıştıran kişilere denmektedir (Coughlin, 2002).

2 Kadın Girişimciliğini Engelleyen Sorunlar ve Çözümleri

Kadın girişimcilerin sorunları üç başlıkta incelenirken çözümleri yedi başlıkta incelenmektedir. Girişimciliğe başlamadan başlayan sorunlar girişimciliğin gelişmesini önemli derecede etkilemektedir.

2.1 Sorunlar

Kadın karakterinin daha duygusal, merhametli ve çalışkan olması onların işlerini bir hayli zorlaştırmaktadır. Bir yandan geçim yükü sırtlarına yüklenirken diğer yandan da geçinmenin yolları engellenmektedir.

Kadın girişimcilerin sorunlarını başlıca üç grupta inceleyebiliriz. Bunlar; kadın kimliği ve kişiliğine ait sorunlar, kadın girişimcilerin girişimciliğe başlamadan önce karşılaştıkları sorunlar ve kadın girişimcilerin girişimciliğe başladıktan sonra karşılaştıkları sorunlardır. Kadın kimliği ve kişiliğine bağlı bireysel sorunlar; eğitim düzeyinin yetersiz olması, karakter, huy ve mizaç özelliklerinden kaynaklanan sorunlar, alt kültür çatışmasından kaynaklanan sorunlar ve aile ve toplum desteğinin yetersizliğinden kaynaklanan sorunlar şeklinde sıralanmaktadır. Bunun yanı sıra kadın girişimcilerin girişimciliğe başlamadan önce karşılaştıkları sorunlar; girişimcilik bilgi ve deneyiminin yetersizliği, girişimcilik koşullarının uygun olmaması, girişimcilik eğiliminin yetersizliği, sermaye bulma zorluğu, toplumun bazı kesimlerinin girişimci kadına karşı olumsuz tutum ve davranışları, girişimci kadınların yeterince desteklenmemesi ve mevzuat ve bürokratik işlemlerin fazlalığıdır. Kadın girişimcilerinin işe başladıktan sonra karşılaştıkları sorunlar ise sermaye yetersizliği, piyasanın dengesiz olması, kalifiye personel bulma zorluğu, girişimcilik ve iş konusundaki bilgi ve deneyim eksikliği, ödemelerde karşılaşılan sorunlar, rekabette karşılaşılan sorunlar, pazarda müşterilerin az olması ve ekonomik kriz nedeniyle fiyat maliyet ve üretimde karşılaşılan sorunlardır (Şahin, 2006; Kutanis, 2006).

Toplumumuzda pek çok kadın geleneksel aile rollerini benimsemiş, kadının asli işinin ev düzenini sağlamak, çocuk bakımını ve aile sorumluluklarını yerine getirmek olduğunu içselleştirmiştir. İşin bir diğer boyutuysa erkek bireylerin de bu içselleştirmeye sahip olması ve kadın üzerinde bir çeşit baskı yaratmasıdır. Bu da kadının

kabuklarını kırıp kendi parasını kazanmasının, varolan düzeni bozmasının ne kadar zor olduğunu gözler önüne sermektedir. Kadın kendi parasını kazanmakla birlikte sadece aile bütçesine katkı sağlamayacak aynı zamanda çocukları ve çevresi için de rol model olarak örnek bir birey haline gelecektir.

Gerek kız çocuklarının okutulmaması gerekse toplum baskısı kadının kişilik oluşumuna ciddi zarar vermekte, özgüven oluşumunu zedeleyerek kendi potansiyelini keşfetmesine engel olmaktadır. Potansiyelinin farkında olmayan kadın sınırlarını zorlamaktan kaçınarak yeni deneyimlere kapalı olmaktadır. Kadın girişimci profilleri incelendiğinde özgüveni yüksek ve sosyal destek unsurlarına sahip bireyler oldukları görülmektedir (Balkız, 2013; Buğra, 2007).

2.2 Çözümleri

Ülke olarak, kadın girişimcilerle ve kadın yöneticilerle ilgili sorunlar çözülerek, girişimcilik özendirildiği takdirde, ekonomik gelişmenin de bu sosyal gelişmenin paralelinde geleceği söylenebilir.

Bu sorunların ortadan kalkması ve kadının iş kurabilmesini kolaylaştırmak için kredi koşullarının kolaylaştırılması gerekmektedir. Kredi miktarları sembolik rakamlar olmaktan çıkarılmalı, faizler düşük tutulmalıdır. Teminat koşulları hafifletilmeli, kredi verilecek alanların sınırlandırılmaması, koşullandırılmaması ve daraltılmaması sağlanmalıdır (Kınay, 1994). Uygulanan mikro kredi programları ile kadının girişimci olmasındaki en büyük engellerden olan sermaye temini yolu bir nebze olsun açılmış bulunmaktadır. Bu programların desteklenmesi ve genişletilmesi gereklidir. Hükümetin söz konusu kadın girişimcilere pazarlama ve kredilendirme kuruluşlarıyla işbirliği yapmasını ve düşük faizli kredi almasını sağlaması gerekmektedir.

Gerekli eğitimden yoksunluk kadın girişimcilerin en çok karşılaştıkları sorunlar arasındadır (TESK, 1992). Türkiye'nin mevcut eğitim sistemi genç kadınlar arasındaki girişimcilik fikrini ve becerilerini geliştirecek ve güçlendirecek nitelikte değildir. Diğer taraftan "toplumdaki geleneksel rol dağılımından dolayı iş piyasasında yeterli deneyime sahip olmamaları, çiraklık ve mesleki eğitimden mahrum kalmaları" kadınları sınırlamaktadır (Kutanis, 2006:68). İş kurmaya ve meslek öğrenmeye yönelik girişimcilik için altyapı oluşturacak tarzda eğitim programları verilmelidir. Bu kurslarda kadın girişimciler mesleki açıdan eksikliklerini tamamlayarak, mesleklerinde gerekli olan araç ve malzemelerin kullanımını öğretiler. Eğitimdeki gelişmeyle birlikte kadınların kendilerine güveni artar ve aynı zamanda toplumdaki hak ettikleri yere gelmiş olurlar. İyi planlanmış bir eğitimle kalifiye eleman eksiklikleri giderilebilir. Değişik kamu kuruluşları ve dernekler bu yönde çalışmalarını yapmaktadırlar ancak yeterli değildir. Bu eğitim ve öğretimleri topluma yayarak yapmak gerekir. Yasal ve kurumsal bilgiyi alma eksikliğini gidermek için işletmecilik ve yöneticilik eğitimi, personel temini, kalifiye eleman bulma, kendini kabul ettirme gibi başka adlar altında girişimci kadınlar için düzenlenecek eğitim programları, hem halen çalışmakta olanlara kolaylık sağlayacak, hem de bu alana yeni girecekler için teşvik edici bir etken olacaktır. Bu eğitimlerin yanı sıra kadınlara özgüven veren, girişimciliğin gerektirdiği nitelikleri ortaya çıkaran, girişimcilik yeteneklerini ve yaratıcılıklarını geliştirici programlar yapıp uygulanması gerekmektedir.

Devlet dairelerine girmeye korkan kadınların iş yapması, girişimci olması çok zordur. Devlet daireleri daha şeffaf bir yapıya kavuşturulup korkulmaz hale getirilmeli ve girişimci kadın için rehber görevi yapacak bir ofis oluşturulmalıdır. Kadının statüsü ve sorunlarıyla bağlantılı olarak kadınların bilinçlendirilmesi ve kamuoyu oluşturulması için ilgili kuruluşlar tanıtıcı ve eğitici faaliyetlerde bulunmalıdır.

Bu sorunların giderilmesi için kadın girişimciler çeşitli aracı şirketlerden yardım alabilir, bağlı bulunduğu odalardan kaliteli ve ucuz araç – gereç temini için destek isteyebilir. Bu yönde destek sağlayacak derneklerin kurulması faydalı olacaktır.

Girişimci kadınların işlerini yürütürken birçoğunun sıkıntı çektikleri bir başka konu ise; örgütlenme ve işletme dışı ilişkileri kurmadır (Kümbetoğlu, 1994). Kadınların örgütlenmesine yardım edilmeli ve örgütlü şekilde çalışması için gerekli adımlar atılmalıdır. Örgütlü şekilde çalışmak birçok işi kolaylaştıracaktır. İleri gelen sendika ve dernekler bu konuda yardımcı olmaktadır.

Vergilerin fazlalığı ve adaletsiz olması küçük girişimciyi ezmektedir. Rekabet edemez duruma getirmektedir. Vergilerin yüksek oluşu kadın girişimcilerin ödemelerinde zorluklar oluşturmakta ve hatta işyerlerinin kapatılmasına sebep olmaktadır. Vergi teşvik mevzuatının kadınları ve zayıf halkayı destekleyecek biçimde düzenlenmesi sosyo-ekonomik açıdan faydalı olacaktır.

Kadın girişimcilerin ulusal ve uluslararası pazara girebilmeleri için destek verilmeli ve bu yönde yönlendirmeler yapılmalıdır. Devletin ortak bir pazar stratejisi geliştirmesi gerekir. Her kuruluş kendi başının çaresine baksın denilemez. Çünkü iyi organize olan çok uluslu şirketlerin yüzünden küçük girişimci pazarlarda kendine yer bulamaz. Diğer yandan pazara girmeyi kolaylaştıran bilgiler (pazarlama, satış, muhasebe, finansman, standardizasyon ve işletme teknolojisi) kadın girişimcilere sağlanmalıdır.

3 Veri Seti ve Analizler

Erzincan İl Özel İdaresi'nin "Kadın Girişimciler" isimli projesi kapsamında dar gelirli kadınlara mikro düzeyde ekonomik destek sağlanarak küçük sermayelerle kendi ayakları üzerinde durmalarının sağlanması, kendilerine, ailelerine ve makro düzeyde topluma gelir getirici faaliyetlerde bulunmaları amaçlanmıştır; kadınların

özgüvenlerinin artırılarak, kimseye muhtaç olmayan bireyler olabilmeleri hedeflenmiş, bu kapsamda 2010 yılından itibaren çoğunluğunu ev hanımlarının oluşturduğu giderek artan sayıda pek çok kadına mikro kredi desteği sağlanarak kadınların başkalarına bağımlılığı azaltılmaya çalışılmıştır.

Küçük sermayelerle bir kadın girişiminin desteklenmesi, mikro düzeyde kadının yaşam kalitesini ve hayata bakışını etkilerken, mezzo düzeyde desteklenen bireyin ailesi ve sosyal çevresi içinde görünürlüğünü artıracak, toplumdaki statüsünü değiştirecek bu sayede küçük dokunuşlarla hem bir bireyin hem de toplumun çehresi değişecektir.

Bu çalışmada Erzincan örneğinde mikro krediyle desteklenmiş 5 kadın girişimciyle yüz yüze mülakat tekniğiyle görüşmeler yapılmıştır. Girişimcilerin 4 tanesi ev hanımı olup, 2 tanesi boncuk işlemesi ile yaptıkları örtülere sermaye olması amacıyla, 1 tanesi çamaşır satmak amacıyla, 1 tanesi ise seracılık yapmak amacıyla bu krediye başvurmuştur. 5. Katılımcı kuaför dükkanını büyütüp işlerini geliştirmek amacıyla krediye başvurduğunu ifade etmiştir.

Katılımcıların 3'ü evli olup, 1'i eşinden boşanmış, diğeri ise eşini kaybetmiştir. Evli olan katılımcıların eşleri kredi almalarında herhangi bir engel yaratmamış ancak kredinin ne konuda harcanacağı konusunda eşlerini yönlendirmek istemişlerdir. Aynı katılımcıların eşlerinin eve herhangi bir şey alınırken ya da evle ilgili bir karar alırken ortak karardan ziyade eşlerinin görüşlerinin baskın olduğunu belirttikleri görülmüştür. Buradan görülebilir ki kadının aile bütçesine mikro katkısı onun aile kararları konusunda da mikro etki yaratabildiğini göstermektedir. Diğer yönden mikro krediyle verilen destekler küçük sermayeler olduğundan katılımcıların hayatlarında büyük etkiler yaratamamaktadır.

Katılımcıların tamamı mikro kredi ile birlikte ürün çeşitliliklerinin ve kalitelerinin arttığını, kredi kullanmadan öncesine göre daha fazla gelir elde ettiklerini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte kredi kullanmadan önce ve kullandıktan sonraki varlıklarına bakıldığında katılımcıların hayatlarında herhangi bir değişiklik olmadığı görülmektedir. Birikimleri incelendiğinde katılımcıların krediyle birlikte herhangi bir birikim yapamadıkları kazandıkları küçük çaplı paralarla kendilerine ve ailelerine yönelik harcamalar yaptıkları görülmüştür.

Mikro krediye başvuran kadın girişimcilerin eğitim durumları incelendiğinde katılımcıların 3'ünün lise terk olduğu, 1'inin ortaokul terk olduğu, 1'inin ise ilkökul mezunu olduğu görülmektedir.

Katılımcıların devlette herhangi bir makama adaylık koymalarına ilişkin soruda hiçbirinin adaylığı düşünmedikleri görülmüştür. Belirtilen sebeplerde kendilerine güvenmediklerini, hali hazırda krediyi kullandıkları işlerde kendilerini geliştirmek istediklerini belirtmişlerdir. Mikro kredinin kadın girişimcilerin kendi ayakları üzerinde durup ekonomik bağımsızlıklarını kazanmaları konusunda destek sağladığı ancak yeterli düzeyde özgüven sağlayamadığı görülmektedir.

Çalışmada görüşülen görüşmecilerin 4'ü kadınların da erkeklerin yaptıkları tüm işleri yapabileceklerini, iş dünyasında onlar kadar aktif olabileceklerini belirtirken; 1 katılımcı çocuk sahibi olmanın ve fiziki durumların kadınları erkeklerin yaptığı her işi yapmak konusunda ve onlar kadar çalışma konusunda engellediğini ifade etmiştir. Bununla birlikte katılımcıların tamamı eşit çalışma şartlarında cinsiyet fark etmeksizin aynı işi yapanların aynı ücreti almaları gerektiğini savunurken; 3 katılımcı eşlerinin bu konuda onlarla aynı fikirde olmadıklarını, eşit çalışma koşullarında erkeklerin daha fazla ücret almaları gerektiğini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Aynı katılımcılar eşlerinin mikro kredi alırken kendilerini desteklediklerini ancak kıskanç olduklarını ve dışarıda çalışmalarına izin vermediklerini, kendilerini geliştirmelerini istemediklerini belirtmişlerdir. Mikro kredinin kadının toplumsal statüsünü ve çalışma hayatındaki yerini belirgin kılma yönündeki iddiası pratikte yetersiz kalmaktadır çünkü krediyi kullanan kadınların büyük çoğunluğu hali hazırda yaptıkları el emeği ürünlerine sermaye oluşturmak amacıyla bu krediye başvurumaktadırlar. Bu da katılımcıların hayatlarında büyük çaplı bir fark yaratmamakta olup eşlerin görüşlerini değiştirme yönünde bir etkisi olmamaktadır.

4 Sonuç ve Politik Önergeler

Mikrokredi yoksulluk, kadın istihdamının kalkınmadaki rolü ve beşeri sermayeden bağımsız düşünülemez. Bu nedenle çalışmada yapılan mülakatlarda özellikle kadın girişimcilerin aile birliği eğitim ve iktisadi karar aşamalarındaki rol üstlenimleri tartışılmıştır. İktisadi kalkınma boyutuyla çalışma, beşeri sermayenin KUDAKA bölgesinde şekillenışı hakkında önsel bir çerçeve çizilmesinde yardımcı olmaktadır. Katılımcıların mikrokredi kullanım düzeyleri ve amaçları Türkiye'deki neoliberal politikaların gelişmesi sürecinde oldukça önemli rol oynarken, asıl çıkış noktası olan Bangladeş'teki kadar etkin olmamaktadır. Bunun temel nedenini, ülkeler arasındaki gelişmişlik düzey farklılığı ve kadın hakları bağlamındaki farklılıklar olarak ortaya koymak mümkündür. Ülkemizde sosyal politikaların giderek maddi ve aile politikası çerçevesinde genişlemesinden dolayı mikrokrediler kadın girişimcileri gelişmiş bölgelerde daha etkili bir biçimde desteklerken; KUDAKA bölgesi gibi gelişmişlik düzeyi daha sınırlı kalan sanayileşme noktasında noksan olan bölgelerde daha çok kadınları kendi "harçlıklarını çıkarma" olarak tabir edilebilecek bir noktaya sürüklemiştir. Bangladeş'teki uygulama kadın emeğini İslami hukuk kurallarında yer bulması için çalışmalar başlatılmıştır. Türkiye'de kadın emeğinin istihdama katılım oranı 2015 yılında yüzde 27,5 seviyelerinde seyrederken, gelişmiş ülkelerde bu oranın ortalama olarak yüzde 51 düzeyinde olduğu görülmektedir. Kadın istihdamının iktisadi gelişmişlikteki önemi yalnızca sanayileşme ve

işsizlik bağlamında değil, aynı zamanda beşeri sermayenin aile içi eğitimden ve oluşan geleneklerden etkilenmesi bağlamında da dikkate alınması gereklidir. Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi içerisinde yer alan Erzincan İli örneğinde mülakatlarla yapılan analiz sonuçlarında kadınların mikrokredi kullanarak küçük işlerle uğraştıklarını, ev içerisinde tüketim ile ilgili kararlarda mikro kredi kullanımının değişim yaratmadığını fakat kendi özel ihtiyaçlarını aile reisine sormadan elde edebildiklerini belirtmişlerdir. Mikro kredinin İslami koşullara uygunluğu sorusuna ise genel olarak evet cevabı verilmiştir. Bangladeş'teki uygulamalarla kıyaslandığında Türkiye'deki uygulamada karşı karşıya olunan kadın profilinin daha eğitilmiş ve girişken olduğu görülmektedir. Bölgesel geri kalmışlığa rağmen, kadınlar açısından mikro kredi kullanımından çekinilen bir unsur olmamaktadır. Türkiye'de sosyal yardımların sayısının ve hacminin artması ve aynı zamanda mikro kredi ile "balık tutmayı öğretme" vizyonu Türkiye'de kadın yoksulluğunun çehresini bir nebze değiştirebilme umudunu taşımaktadır. Kadının ikincil bir üretim faktörü olarak görülmesinin önünde, sosyo psikolojik bir engelleyici olarak mikrokredi uygulamaları kısmen de olsa başarılı görülmektedir. Kadın yoksulluğunun ve istihdamdaki payının düşük olmasının en temel nedeninin sosyolojik bağlamda gelenekler ve geleneklerden kaynaklanan bastırılmışlığın yarattığı öz güven eksikliği olduğu göz önüne alındığında halen çok da yaygın olamayan mikro kredi uygulamalarının önemi artmaktadır. Grameen Bank'ın Erzincan ili ofisiyle yapılan görüşmeler sonucunda mikrokreditinin halen bölgede yaşayan kadınlar tarafından yeterince anlaşılmadığı ve KUDAKA bölgesinin gelişmeye açık olduğu bilgilerine ulaşılmıştır. Ekonomi ve sosyal politikalar birbirlerinden bağımsız olamayacağı gibi bu iki unsurun harmanlanmasıyla oluşturulacak bölgesel eğitimler ve teşviklerle kadın yoksulluğuna ve özellikle istihdama katılımında kadınların öz güven problemlerine çözüm bulunabileceği söylenebilir.

Kaynakça

- Balkız & Öztürk, 2005. Neo-Liberal Gelişme Anlayışı ve Kadın: Mikro Finans Uygulamaları Kadınları Güçlendiriyor mu?, *Mediterranean Journal of Humanities*, III/2, 2013, 1-21.
- Buğra, A. 2007. "Yoksullukla Mücadele Yöntemi Olarak Mikrokredi: Acıklı Bir Hikâye". B.Ü Sosyal Politika Forumu Bülteni, 2, 1-4.
- Coughlin, 2002. "The Rise of Women Entrepreneurs: People, Processes, and Global Trends" <http://www.flipkart.com/rise-women-entrepreneurs-jeanne-halladay/1567204627-> , 25.02.2010
- Çelebi, 1993. "Kadın Girişimciliğini Özendirme Ve Destekleme Konusunda Politikalar", Kadın Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli Bildiriler ve Tartışmalar, Devlet Bakanlığı Kadın Ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Eğitim Serisi, Yayın No:74
- Ecevit, 2007. **Türkiye' de Kadın Girişimciliğine Eleştirel Bir Yaklaşım**, Uluslararası Çalışma Ofisi, Ankara
- Erdoğan, 2004. Yoksullukla Mücadelede Etkili Bir Enstrüman Mikro Kredi, *Finansal Forum Özel Eki*
- Kınay, 1994. "Küçük Yatırımlara Başlama Rehberi", Halk Bankası Yayınları, Ankara
- Kutanis, 2006. **Girişimci Kadınlar**, Değişim Yayınları, Sakarya
- Kümbetoğlu, 1994. Kadın, Çalışma ve Evde Üretim, Dünya'da ve Türkiye'de Güncel Sosyolojik Gelişmeler, *Sosyoloji Derneği*, Ankara
- Özdevecioğlu ile Çelik, 2000. "Kadın Girişimcilerin Demografik Özellikleri Ve Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Nevşehir İlinde Bir Araştırma", 8. *Ulusal Yön.Org. Kong.Bildirileri*, Nevşehir
- Şahin, 2006. **Kadın Girişimcilik ve Konya İlinde Kadın Girişimcilik Profili Üzerine Bir Uygulama**, Konya
- TESK, 1992. Esnaf ve Sanatkarlar ve Küçük İşletmeler Açısından Kadın Girişimciler, *Türkiye'de Kadın Eğitimi Birinci Uluslararası Konseyi İçin Hazırlanan Çalışma*, Ankara